

ΟΜΙΛΙΑ :

ΜΑΝΩΛΗ ΘΡ. ΡΟΥΝΗ
Πειραιάς, 31 Μαΐου 1977

Το έγραψε ο Νίκος Καζαντζάκης με τον βαθύ στοχασμό του λόγου του: Τα βιβλία - το κάθε βιβλίο παρεύεται το δρόμο του και κατακτά τη δικαίωσή του σύμφωνα με το ήθος και την αρετή του συγγραφέα του.

Το νέο βιβλίο του Ιωάννου Ζιγδή **"Προτίμηση τη φυλακή"** παρεύεται στις κορυφογραμμές του ήθους και δικαιώνεται με την εξοχή ποιότητα του πνεύματός του και με την ασυμβίβαστη παλικαριά της αγωνιστικής παρουσίας του. Το λαμπρό πνεύμα του Ζιγδή και το αγωνιστικό βίωμά του σε όλες τις στιγμές της έντονης οδοπορίας του - τα έργα του, οι αγώνες στη δημόσια ζωή του τόπου και τα κατορθώματά του βίαια του εμπνέονται και σφραγίζονται από την ηθική παρακίνηση, που έθεσε ο Κάλβος στην πινακικήν αρθρότητα του στίχου του: **"Θέλει αρετήν και τόλμην η Ελευθερία"**.

Η αφιέρωση του βιβλίου, που παρουσιάζει σήμερα η εκδόχισή του, Πειραικού Πολιτιστικού Κέντρου "Ελληνική Στοά" είναι χαρακτηριστική - και είναι νομίμως δεσφειντική για όλους εμάς, που συναχτήκαμε εδώ για να χαιρετίσουμε με την εξαγωγή του πνεύματός μας την έκδοση αυτού του βιβλίου, που στη βαθύτερη ουσία του και στο ηθικό διάγραμμα του είναι καρπός και βίωμα και έκφραση αρετής και τόλμης.

Με λόγο λιτό κι' αρητόρευτο αφιερώνει ο Ιω. Ζιγδής το βιβλίο του **"Σ' όσους πολέμησαν τη δικτατορία, χωρίς άλλη ιδιαιτελία, παρά μόνο για να μείνουν ελεύθεροι"**. Πιστεύω ότι η σεμνή αυτή αφιέρωση φανερώνει ότι ο Ζιγδής **"προτίμησε τη φυλακή"** - χωρίς άλλη ιδιαιτελία, παρά μόνο για να μείνει ελεύθερος και για να μείνουν, με τη διδασχά του, ελεύθεροι οι συνειδήσεις - οι άντρες και οι γυναίκες - που θα θεμελιωναν και που θα οικοδομούσαν, με αγώνα, με στοχασμό και μ' όνειρο την νέα Ελληνική Δημοκρατία.

Η αφιέρωση του βιβλίου **"Προτίμηση τη φυλακή"** δεν είναι ούτε φιλολογικό εύρημα, ούτε συμπτωματικός ή αυθαίρετος λόγος - αλλά τοποθετείται μέσα στο συνολικό κλίμα των πεπαιθήσεων του Ζιγδή - και είναι, προ πάντων, απαραβίαστη κατάληξη και συμπέρασμα μιάς βαθιάς, εσωτερικής συνέπειας. Αναλογίες με την αφιέρωση του βιβλίου μπορούμε να βρούμε στο λόγο, που εκφωνήσε (Αύγουστος 1974) χαιρετίζοντας μετά την πτώση της δικτατορίας το λαό της Ρόδου. Στην πρώτη ελεύθερη επικοινωνία του με τους ανθρώπους του γενέθλιου νησιού του θα ιστορήσει με σεμνό λόγο, τα πάθη και τους αγώνες του στις μέρες της τυραννίας, αλλά και ξεδιπλώσει - χωρίς ιδιαιτελία - με γενναίο φρόνημα το όραμά του και την πίστη του για το μέλλον του τόπου: **"Άνδρες και γυναίκες της Ρόδου σας χαιρετώ. Χαιρετίζω όλα τα νησιά μας, και τα δώδεκα, αλλά πάνω από όλα χαιρετίζω τα λαμπρά παιδιά της Δωδεκανήσου, που στον ιερό χώρο του Πολυτεχνείου βρέθηκαν στην πρωταγορία... Πολέμησαν ανένδοτα τη δικτατορία. Πολέμησα για τη Δημοκρατία. Θα συνεχίσω τον αγώνα μαζί σας χωρίς συμβιβασμούς, χωρίς αδυναμίες κι' αμφιβολίες. Δεν αποβλέπω σε εφήμερα αξιώματα. Δεν αγωνίστηκα για να γίνω Υπουργός, ούτε Πρωθυπουργός. Αγωνίστηκα και φιλοδοξώ να είμαι στην πρωταγορία εκείνων που θα οδηγήσουν τον ελληνικό λαό στο λιμάνι της αποδεκτης από όλους Δημοκρατίας..."**

Θέλω επίσης να υπογραμμίσω και τούτο: η αφιέρωση του βιβλίου βρίσκεται μίαν ηθική αντίστοιχη διατύπωση στις δηλώσεις που έκανε όταν έφτανε στο αεροδρόμιο του Ελληνικού (3 Αυγούστου 1974) **"Δεν χρειάστηκαν εκατό χρόνια να ζήσω για να αποκατασταθεί η Δημοκρατία. Ούτε χρειάστηκε να πάρω άδεια για να ταφούν τα οστά μου στην Ελλάδα..."** Χαιρετίζω τους συναδέλφους των φυλακών και των τόπων της εξορίας. Να ζήσουν οι αγωνιστές εκείνοι, οι ανώνυμοι, που χωρίς καμία ιδιαιτελία εθυσίασαν και τη ζωή και την ελευθερία και την περνούσα

τους. Τα παιδιά του Πολυτεχνείου θα είναι το καινούριο Μεσαλλόγγι, που θα φωτίζει το δρόμο της Ελλάδος. Σε όλους αυτούς υποκλινόμαι ευλαβικά ταπεινός συναγωνιστής τους...."

Χωρίς καμία ιδιαιτέλεια - αυτή η φράση επανέρχεται συχνά στα κείμενα και στο λόγο του Ζιγδή και καταξιώνει την αρετή των αγώνων του. Χωρίς καμιά ιδιαιτέλεια - εκράτησε τις θερμότητες του. Και για να θυμηθούμε τον ποιητή "ποτέ από το χρέος μη κινών - δίκαιος κι ίσιος σ' όλες του τις πράξεις - πάντοτε την αλήθειαν ομιλών - πλην χωρίς μίσος για τους ψευδομένους".

Η ανιδιαιτέλεια είναι το κορύφωμα των αγώνων του και η κατάφαση του βίου του. Ξαν έτοιμος από καιρό. Σε θαρραλέος ο Ζιγδής έχει μέσα του και το δηλώνει ηρωικά αυτό το Ναι στην ανιδιαιτέλεια - και λέγοντας το, για να θυμηθούμε και πάλι τον ποιητή, πέρα πηγαιίνει στην τιμή και στην πεποίθησή του.

Έζησε και ζει πάντα - και μάλιστα σε φλεγόμενα όρια - τη ευθύνη του χρέους. Για την έννοια του χρέους ο Ζιγδής είχε κι έχει μιαν αντίληψη ασυμβίβαστη και αμετάβλητη. Ορκος του είναι η ανιδιαιτέλεια και χρέος του βίου του να κρατάει θερμότητες - αφού πιστεύει ότι η ανιδιαιτέλεια και η απιτέλεια του χρέους καταξιώνουν ηθικά κάθε ανθρώπινη παρουσία.

Οι καλές Ισμήνες του πρόσφεραν τις φρόνιμες συμβουλές για υποταγή, ή για συμβιβασμό ή για κάποια "γεφυρωτοαία" - για να θυμηθούμε το τεχνικό εύρημα του πολιτικού ρεαλισμού εκείνης της εποχής - με τους νόμους του Κλέοντα. Όμως το χάρσμα που τον εκύριζε με τις πολλές Ισμήνες, με τους συνετούς ρεαλιστές και τους ευρηματικούς "γεφυρωπαούς", ήταν βαθύ. Κι έτσι ο Ζιγδής αμετανόητα προτίμησε τη φυλακή. Στάθηκε ένας σωστός άντρας - "πάντοτε παρών στην επιτέλεια του αγωνιστικού του καθήκοντος", όπως έγραψαν ο Καθηγητής Γ. Κουμάντος (εφημερίδα "Βήμα" 18 Αυγούστου 1976) - ακέραιος στην πεποίθησή του, αδιάβλητος στην τιμή των αγώνων του, ηγέτης και μάρτυρας στις δοκιμασίες του τόπου.

Ο Ζιγδής κρατάει πάντα στα ιερά διπτυχα της καρδιάς του και του πνεύματός του την ηθική παραγγελία "να είναι πάντοτε σωστός άντρας", που του άφησε ο πατέρας του - εκείνος ο αγαθός δασκαλός της Ρόδου. Και το είπε όταν απολαγήθηκε (1 Απρίλη 1970) στο έκτακτο στρατοδικείο που τον εδικάζει - δίνοντας έτσι ένα μέγιστο μάθημα αντρωσιμότητας στον Εφέτη Πρόεδρο και στα στρατιωτικά μέλη του δικαστηρίου, που έστησαν οι απριλιανοί τωραννοί για να τον καταδικάσουν. Τους είπε: "Σε όλη μου τη ζωή οδηγός μου υπήρξαν οι υποθήκες του μακαρίτη πατέρα μου. - Να μην παύσεις ποτέ να αναμινγνύεσαι στα κοινά. Και να έχεις το θάρρος να επιτελής το καθήκον σου άφοβα μπροστά σε κάθε κίνδυνο, ανεξάρτητα από κάθε ιδιαιτελή σκοπιμότητα. Να είσαι πάντοτε σωστός άντρας."

Ετήρησε και κρατάει την ηθική παραγγελία του πατέρα του σε αδιάσπαστη βίωση και με απαροβίαστη συνέπεια. Και τον καυορλώνουμε σωστόν άντρα - άξιο ηγέτη του λαού μας, αβλητή της αρετής και παλικάρι του χρέους ορκισμένο στην αποστολή του πνευματικού ανθρώπου και στην ανιδιαιτέλεια του αγωνιστή.

Το βιβλίο του Ιω. Ζιγδή "Προτίμησα τη φυλακή" αναφέρεται βέβαια στο ιστορικό της καταδίκης του (1 Απρίλη 1970) από το Έκτακτο Στρατοδικείο για τη συνέντευξη που έδωσε στην εφημερίδα "Έθνος" (24 του Μάρτη 1970) και που προβαλεπόντας ότι η δικτατορία οδηγούσε στην καταστροφή του Κυπριακού Ελληνισμού ζητούσε να σχηματιστεί πολιτική κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας. Ενόητας για την επιστροφή στη Δημοκρατική τάξη και την αποσβεσση νέων εθνικών δοκιμασιών.

Δύο μέρες μετά τη συνέντευξη συλλαμβάνεται ενώ οδηγούσε το αυτοκίνητό του στη Λεωφόρο Βουλιαγμένης. Λίγο πριν από το πρώτο Νεκροταφείο. Τον κυκλώνουν περιτολικά κι ένας υπαστυνόμος λέγει ότι τοαυτοκίνητό του καταζητείται. Ο Ζιγδής τον διορθώνει με τη

χάρη του λόγου του, που είναι μία γραφική σύνθεση αίγαιοπελαγίτικης ευστροφίας και κλασσικού επιγράμματος: - "Όχι το αυτοκίνητο, αλλά ο ιδιοκτήτης καταζητείται!". Έβαλε ένα λουλούδι στο πέτο του - έτσι για να τους δώσει το μέτρο της ψυχραιμίας του - και τον οδήγησαν με κινηματογραφική σχεδόν απαγωγή σε ένα ευώδες κελί (αριθμός 7) της Γενικής Ασφαλείας, αφού βέβαια πρόλαβε στη σύντομη συνάντησή του, με τον Διευθυντή και Υποδιευθυντή της Γενικής Ασφαλείας, να διατυπώσει μερικές αυστηρές παρατηρήσεις και απαιτώντας σε κάποιες δικαιολογίες ότι εκτελούν διαταγές των στρατιωτικών αρχών να τους επιστημάνη - Ναι, αλλά η ευθύνη της εκτέλεσής σας βαρύνει."

Από το κεφάλαιο Η δίωξη θα σας θυμίσω ένα χαρακτηριστικό απόσπασμα, που αναφέρεται στη συμπλήρωση του υπηρεσιακού δελτίου για το δείγμα γραφής και που ο Ζιγδής το βρήκε σαν ευκαιρία για να δώσει στους διώκτες του ένα παλυσήμαντο μάθημα της ευθύνης των ενώπιον της ιστορίας.

"Το βράδυ της ίδιας ημέρας μας οδήγησαν στους κάτω ορόφους όπου βρισκόταν η υπηρεσία σημάνσεως. Μας φωτόγράφησαν πήραν τα δακτυλικά μας αποτυπώματα και δείγμα γραφής όπως γίνεται με τους κοινούς εγκληματίες. Στο βιβλίο, που έπρεπε να δώσουμε το δείγμα του γραφικού μας χαρακτήρα, έγραψα επιστρατεύοντας όλη την καλλιγραφία μου: "Όλοι είμεθα υπόλογοι ενώπιον της ιστορίας. Και αυτή θα μας κρίνει!"

Έχει επιστρατεύσει όλη του την καλλιγραφία γιατί συμβαίνει ο κ. Ζιγδής να είναι ανείπωτα κακογράφος. Οι γραμματείς του και οι δακτυλογράφοι του επιτελούν ηρωικό έργο για να διαβάσουν τα γραπτά του. Και για να προσθέσω την προσωπική μαρτυρία όταν έπαιρνα γράμματα του από την Ουάσινγκτον στο Σικάγο διάβαζα μερικές λέξεις ή φράσεις και περιμένα το βράδυ να του τηλεφωνήσω για να μάθω τι έγραφε!

Εστειλαν το φάκελο του διατραχθέντος αδικήματος με το πόρισμα της προανάκρισης στον τότε Υποστράτηγο Φαίδωνα Γκιζίκη, που ήταν Στρατιωτικός Διοικητής και ασκότου την ποινική δίωξη του Έκτοκτο Στρατοδικείου για να συντάξει την "παραπεμπτική διαταγή". Να πρόσθεξε άραγε το δείγμα της γραφής του Ιωάννη Ζιγδή και να θυμηθώ το παλυσήμαντο μάθημα: "Όλοι είμεθα υπόλογοι ενώπιον της ιστορίας και αυτή θα μας κρίνει!" στις 28 Ιουλίου 1974 όταν οι ορδές του Αττίλα πατούσαν την μαρτυρική Κύπρο και το έργο της προδοσίας, που η διεθνής συνωμοσία ανέθεσε στους απριλιανούς δικτάτορες είχε συντελεσθεί χωρίς αδω - και δυστυχώς χωρίς κάθαρση μέχρι τώρα.

Η δική άρχισε το πρωινό της 31ης Μαρτίου 1970. Τον οδήγησαν με 'κλούβα' στο στρατοδικείο, αλλά ο Ζιγδής διατηρεί τη χάρη και τα ευρήματα του λόγου του για να του πει, μάλιστα, ο Πρόεδρος Κανελλόπουλος " ... Χαίρω, που σας βλέπω πάντοτε με χιούμορ".

Οι ενστάσεις, που διατύπωσαν οι συνήγοροι απορρίπτονται, εξετάζονται έπειτα οι θλιβεροί μάρτυρες κατηγορίας, που, βέβαια, δεν έχουν ίχνος ανησυχίας για την Κύπρο και ανησυχούν μόνο από την συνέντευξη του Ζιγδή. Οι δηλώσεις του κ. Ψαγλαγιακίλη για επέμβαση στη Κύπρο δεν ταράσσει την απριλιανή εθνικοφροσύνη τους και μόνο οι δηλώσεις του Ζιγδή για Εθνική Ενότητα τους ερεθίζουν. Αλλά την ανησυχία που εδοκίμασαν οι ευτυχείς μάρτυρες κατηγορίας την αποκαλύπτει ο Ζιγδής στην απολογία του. (1)

*ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΕΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΠΙΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟΝ*

Το σκηνικό συμπληρώνεται με τις αβρές παρεμβάσεις της έδρας: ένας από τους στρατοδικείς διαβεβαιώνει με αυταρέσκεια ότι θα αργήσουν να γίνουν εκλογές και ότι ο κ. Ζιγδής δεν θα πρόλαβε να λάβει μέρος. Αλλά ο Ζιγδής του δίνει με πολλήν ετοιμότητα την απάντηση που του

Βλ. ενδ. 131 του έργου του Ι. Ζιγδή "Προβλήματα των φυλάκων"

ταίριαζε: "Μην ανησυχείτε θα ζήσω και εκατό χρόνια αν χρειαστεί για την αποκατάσταση της Δημοκρατίας!.."

Ακολουθούν οι καταθέσεις των μαρτύρων που είχε προτείνει η υπεράσπιση. Πρώτος καταθέτει ο Πρόεδρος Παναγιώτης Κανελλόπουλος [- που τα επίσημα πρακτικά τον φέρνουν ως ανεπάγγελτον!-] και που με το κύρος του λόγου του τονίζει: "- Ο κ. Ζιγδής είναι Έλληνας πολιτικός με ηυξημένον το αίσθημα της ευθύνης-".

Η απολογία του Ιω. Ζιγδή είναι ένα γενναίο κείμενο υψηλής έμπνευσης και ηθικού σθένους. Δεν απολογείται, 'με των δειλών τα παρακάλια και παράπονα', αλλά τοποθετεί με παρρησία, φανερώνει, διακηρύσσει την πίστη του: "...Δεν αισθάνομαι πικριάν. Αλλά' αντίθετα είμαι υπερήφανος γιατί δίκωκομαι ενώ υπηρετώ την Κυπριακή υπόθεση!..."

Ο Ζιγδής δεν είναι κατηγορούμενος, γιατί όπως το είπε στους δικαστές του αυτός δεν τους αναγνωρίζει, αφού πιστεύει ότι δεν υπάρχει ανθρωπίνος νόμος, που να μπορεί να απαγορεύσει σε ελεύθερους πολίτες να έχουν γνώμη για τα κοινά και να την εκφράζουν, όταν το καθήκον το επιτάσσει.

Ξαναθυρίζει στα παιδικά χρόνια του, τότε που ήταν μικρός μαθητής στο Βενετόκλειο Γυμνάσιο της Ρόδου και πολεμούσε τον παντοδύναμο Μάρκο Λάγκο, Διοικητή της φασιστικής καταχής στη Δωδεκάνησο. Οι κατακτητές, με την ετοιμότητα που έχουν όσοι στηρίζονται στα τάνκς, στα κανόνια και στην υλική βία, τους έλεγαν: "Ποτέ δεν πρόκειται να δήτε την Ελλάδα".

Απαντούσε και στο Στρατοδίκη, που διαβεβαίωνε με ανιστόρητην αυταρέσκεια ότι η Δημοκρατία θα αργήσει πολύ να επιστρέψει στον τόπο μας, όταν ο Ζιγδής έλεγε στην απολογία του ότι ο φασισμός έβησε μέσα στην κατασχύνη, ενώ ο Ελληνισμός παραμένει θριαμβευτής στα υψιά μας.

Ο Ζιγδής, που έχει μια βαθιά γνωριμία κι' επικοινωνία με τα κείμενα του ελληνικού και του πανγκόσμιου λόγου εκείνη την ώρα θα συγκλονιζόνταν από το όραμα των λυρικών στίχων του Άγγελου Σικελιανού, που τραγουδούσε τα ελευθέρια της Δωδεκανήσου:

"μέγα πανί, απ' της Λευτεριάς τον άνεμο ολοτέντωτο σαν τόξο
κι' απάνω - απάνω στον αφρό του Αιγαίου, γιγάντια ρόδα
ολανοιχτά στο μέγαν ήλιο και στη θείαν αρμύρα,
τα Δωδεκάνησα τα Ελληνικά τα σύμπαντα ευωδάνε"

Η απολογία του Ζιγδή ευωδιαζει Δωδεκάνησα και ταξιδεύει σαν ολοτέντωτο τόξο στις Λευτεριάς τον άνεμο.

.....

"Αφιέρωσα όλη μου την ζωή στην υπηρεσία της πατρίδος. Δεν ήσκησα ποτέ σχεδόν βιοποριστικών επάγγελμα. Δεν επεζήτησα να κόμω χρήματα, αν και μπορούσα. Η οικογένειά μου είχε μίαν φιλοδοξίαν: Να μου εξασφαλίσει τις προϋποθέσεις για να αφοσιωθώ απερίσπαστος πρώτα στον αγώνα για την απελευθέρωση της Δωδεκανήσου και έπειτα στον δημόσιο βίο της Ελλάδος. Έχω πράγματι.... αφελείς συγγενείς που υπήρξαν συνεπείς σ' αυτήν τους τη φιλοδοξία!

Σ' όλη μου τη ζωή οδηγός μου υπήρξαν οι υποθήκες του μακαρίτη πατέρα μου:

"Να μην παύσης ποτέ να αναμειγνύσαι στα κοινά. Και να έχεις το θάρρος να επιτελής το καθήκον σου άφοβα μπροστά σε κάθε κίνδυνο, ανεξάρτητα από κάθε ιδιοτελή σκοπιμότητα. Να είσαι πάντοτε σωστός άνδρας"

Και προειδοποιεί τους δικαστές [-όπως έκανε στο δείγμα γραφής-] ότι η ιστορία μας κρίνει όλους.

.....
"Θα επιμείνει όμως η ιστορία και θα σημειώσει το όνομα του δικαστού, που θα υιοθετούσε τυχόν αυτήν την άποψη. Γιατί η ιστορία εσαυμάτησε στην αίσουσα αυτήν και παρακολουθεί ό,τι γίνεται εδώ μέσα.
ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Παρακαλώ όχι κρίσεις.
Ι. ΖΙΓΔΗΣ: Θα τα πούμε όλα τώρα, που βρίσκαμαι στο εδώλιο του κατηγορουμένου! Τώρα, ενώπιος ενώπιω! Παλληγκάρσια."

.....
Στάθηκε στην απολογία του - όπως πάντα - σωστός άντρας. Και τα είπε ενώπιος - ενώπιω παλληγκάρσια:

.....
" Ζητώ την επιστροφή στη δημοκρατική τάξη το ταχύτερον. Και οι δηλώσεις μου για το Κυπριακό αποτελούν επιτέλεση καθήκοντος ως πολίτου και ως δημοσίου άνδρος. Πρέπει να σας διαβεβαιώσω ότι κανείς δεν μπορεί να μου αφαιρέσει το δικαίωμα να λέγω την γνώμη μου, ούτε να με εμποδίσει να υπηρετώ την αλήθειαν - όσα τάνγκ, όσα κανόνια και αν διαθέτη."

.....
Σης σκοτεινές ώρες του 1970 η απολογία του Ζιγδή έδωσε έμπνευση, εγκαρδίωση, ενθάρρυνση και σπρηγισμα στο λαό μας. Τα αγόρια και τα κορίτσια, που οραματιζόνταν - μ' ανοιχτά, πάντα κι' αγρυπντα τα μάτια της ψυχής τους - τον επικό Νοέμβριο τους στο Μεσαλόγγι του Πολυτεχνείου αναγνώριζαν το Ζιγδή οδηγό και παραστάτη τους. Και τον ανηχαιρετούσαν μυστικά με το στήχο του ποιητή:

Ρίξε σπορά και τη σοδειά καιρός θα μας τη φέρει

Καταδικάστηκε ο Ζιγδής σε 4- χρόνια φυλάκιση και σε χρηματική ποινή 300.000 μεταλλικών δραχμών. Και απάντησε με μίαν επιγραμματική δήλωση: "κι' όμως η Δημοκρατία θα νικήση". Τον οδήγησαν περασμένες 3 το πρωί στον Κορυδαλλό - κι' όταν έμεινε μόνος στο κελλί του, κοιμένος από τον άλλο κόσμο, παρ' όλη την κόπωση, " είχα - γράφει στο βιβλίο του, "το αίσθημα μίας ηθικής νίκης, μίας απαλύντωσης. Είχα κάνει το καθήκον μου."

Έμεινε ο Ζιγδής στο κελλί 115 της 3ης πτέρυγας των Δικαστικών Φυλακών Κορυδαλλού δυό περίπου χρόνια - Στο 4 κεφάλαιο του Γ' μέρους του βιβλίου μας δίνει, χωρίς φόβο και χωρίς πάθος, την προσωπική του μαρτυρία για τη ζωή στην "φυλακής τα σίδερα."

Είναι σελίδες λιτού, σύμμετρου λόγου, χωρίς υπερβολές στην έκφραση ή φιλολογικά τεχνάσματα. Ένας λόγος ζεστός άμεσος, και βαθιά ανθρωπίνος, που διεσάδει, αποκαλύπτει και φωτίζει την ατμόσφαιρα, τις συνθήκες, την ψυχολογία, τις συγκρούσεις, τις μισαλλοδοξίες και τους ερεθισμούς, που ζούν κι' αντιμετωπίζουν οι πολιτικοί κρατούμενοι "οι ελεύθεροι πολιορκημένοι", αλλά και οι ποινικοί κρατούμενοι των φυλακών.

Με την κριτικήν οξύτητα της παρατήρησής του ο Ζιγδής διαπιστώνει ότι η Παλιτεία εγκαταλείπει τους κρατούμενους παραβιάζοντας το "Σωφρονιστικό κώδικα" που τον έχει μόνο για φιογούρα. Αλλά και η Εκκλησία έλειπε αυτιστικά από τη φυλακή.

.....
"Αλλά και η εκκλησία έλειπε αυτιστικά από τη φυλακή. Εκτός από την ιερή λειτουργία, που γινόταν σχεδόν κάθε Κυριακή και τις μεγάλες γιορτές, η ηγεσία της δεν έδειχνε κανένα σχεδόν ενδιαφέρον και γι' αυτούς ακόμα τους συνανθρώπους μας - τους "ποινικούς" - που είχαν ίσως τη μεγαλύτερη ανάγκη της. Διαπιστώθηκε και στην περίπτωση αυτή, πως δράση με κοινωνικό περιεχόμενο είναι άγνωστη

για την Ελληνική Ορθόδοξη Εκκλησία!..."

* Εξοικωμένος ο Ζήγης με τα βιβλικά κείμενα θα πεί "ότι η φυλακή γίνεται η γέννα του ήρωος η καιομένη, που δοκιμάζει τους χαρακτήρες και ξεχωρίζει τους αληθινούς αγωνιστές.

Ας θυμηθούμε μαζί μία σελίδα από το βιβλίο του, που δίνει, με παραστατικό λόγο, χαρακτηριστικές εικόνες από τη ζωή των πολιτικών κρατουμένων στον Κορυδαλλό.

* Αλλά στο σημείο αυτό θα ήταν ίσως χρήσιμο να προσθέσω μερικές χαρακτηριστικές εικόνες από τη ζωή στον Κορυδαλλό.

Για τους λόγους που εξήγησα παραπάνω, ο κρατούμενος ζούσε συνεχώς με το άγχος της μεταγωγής του σ' άλλες φυλακές που πολλές φορές γινόταν χωρίς αιτία, χωρίς να του δοθεί καμιά εξήγηση.

Έτσι σχημάτιζε την εντύπωση πως τον μεταχειρίζονταν σαν ένα σάκι, που πετάει ο αποθηκάρχης εδώ και εκεί, σύμφωνα με τα γούστα του. Γι' αυτό κάθε μεταγωγή που γινόταν σε συνάδελφο ήταν μία αιτία ανεπίτρεπτης θλίψης και αγανάκτησης για όλους. Έτρεχαν οι κρατούμενοι να βοηθήσουν τον μεταγόμενο, ο καθένας με τον τρόπο του. Και την ώρα του χωρισμού, ύστερα από τις χειραψίες, τους ασπασμούς, τις ευχές για σύνταξη απελευθέρωση, ακουόταν βγαλμένο από τα βάθη της ψυχής τους το τραγούδι:

"Λίγο ακόμα
θα δούμε τις αμυγδαλιές ν' ανθίζουν
τα μάρμαρα να λάμπουν στον ήλιο...
λίγο ακόμα, να σηκωθούμε λίγο ψηλότερα..."

Ήταν κάτι που έμοιαζε με μοιραίο και με θούριο. Ήταν η έκφραση του πόνου και της περηφάνιας. Το τραγούδι της σκλαβωμένης λεβεντιάς, που δεν μπορούσε να συμβιβασθεί με τη μοίρα της. Και ύστερα το χειροκροτήματα Σα ριπή πολυβόλου, που πολλές φορές συνέπαιρναν και τους "παινικούς" και τους έκαναν να χαϊρετίσουν και αυτοί το παλικαρι που έφευγε...

Αντίθετα, ο ερχομός στον Κορυδαλλό από άλλες φυλακές προκαλούσε ένα αυθόρμητο ξέσπασμα χαράς. Βλέπονταν και πάλι έξωφρα παλιοί φίλοι, παλιοί συναγωνιστές, που δικάστηκαν μαζί και έμειναν στην ίδια φυλακή για ένα διάστημα και ύστερα χωρίστηκαν... Έσμιγαν άλλοι για πρώτη φορά, που ήταν γνωστοί από τον κοινό αγώνα και τις δοκιμασίες που πέρασαν.

Ανάμικτη πίκρα και χαρά προκαλούσαν όσοι έφθαναν από τα κρατητήρια της Γεν. Ασφάλειας και της ΕΣΑ. Χαρά, γιατί τελείωσε επί τέλους το μαρτύριό τους στα άντρα της φρίκης. Πίκρα, γιατί ένας άλλος αγωνιστής έφευγε μονιμότερα από την ενεργό αντιστασιακή δράση."

Στο ίδιο κεφάλαιο καταξύνει το αδρό πορτραίτο ενός πολιτικού κρατουμένου, που δοκιμάστηκε στους αγώνες της κατοχής και της δικτατορίας - αγωνιστής από το ιερό μαρτυρολόγιο του λαού μας.

* Ανάμεσα στους πολιτικούς κρατουμένους υπήρχε και ένας πανέξυπνος και πολύπλοκτος Ελληνορώσος, ο Ν.Δ., που τον αποκαλούσαμε χαιδευτικά ο 'αταμάνος'. Είχε πλούσια αντιστασιακή δράση κατά την κατοχή και τη δικτατορία. Κάθε φορά που άκουγε μερικούς επιτόλαιους να διακρίνουν τους πολιτικούς κρατουμένους με κριτήρια όχι τη δράση τους, αλλά την ιδεολογική τους προέλευση συνηθίζε να λέει: "Δεν με ενδιαφέρει από που έρχεται ο καθένας σας. Με ενδιαφέρει που πάει..."

Οι ταλαιπωρίες, που υπέφερε στην κατοχή, κλονίσαν, την ψυχική υγεία της γυναίκας του. Και αυτό του ήταν ένα ακόμη βάρος στη νέα δοκιμασία του. Εκείνη όμως δεν έχασε εντελώς το θυμόσαφο πνεύμα, με το οποίο φαίνεται να ήταν προικισμένη. Έτσι, μιλώντας σε μία γειτόνισσα, που πήγε να την παρηγορήσει για τις νέες ταλαιπωρίες του άντρα της -και τις δικές της φυσικά -της είπε με πολλή σοβαρότητα: 'Αγαπητή μου, το ζέρω! Οι Έλληνες είναι 30% "μισθούληδες", 30% "συνταξούληδες", και 10%... ανόητοι σαν τον άνδρα μου!...'

Την επομένη του Πάσχα του 1971 ο φίλος μας αρρώστησε απότομα. Έπαθε μία καρδιακή προσβολή και παραλίγο να τον χάναμε. Σώθηκε ιδιωσχάρη στην παρέμβαση του συγκρατούμενου γιατρού Π.Χ. Σε μία στιγμή που συνήλθε και είδε το ανήσυχο πρόσωπό μας, είπε στον παλιό αγωνιστή της κατοχής Π.Μ.: "Δεν περνάει, Μη λυπάστε! Πεθαίνω όρθιος, πάνω στις επτάλεξες..."

Ακολουθούν οι σελίδες με τα προσωπικά του βιώματα μέσα στο κελλί, που έγινε για δύο χρόνια το κέντρο της ζωής του. Είναι σελίδες εξομολογητικής προσφοράς - όχι η ξερή, στεγνή ημερολογιακή καταγραφή αλλά η δονούμενη εξομολόγηση, η κίνηση από τα έξω προς τα μέσα.

"Στη μοναξιά της φυλακής πρέπει να τα έχεις καλά με τον ίδιο σου τον εαυτό. Αλίμονο αν δεν συμβαίνει αυτό. Η δοκιμασία γίνεται αβασταχτή και είναι δύσκολο να μη σπάσεις. Πρέπει επίσης να μην αφήσεις άδες τις ώρες σου. Γιατί μοιραία η σκέψη σου σε καταταρνανεί και υποναμύει την ψυχική σου ηρεμία: 'Nessun maggior dolor che ricordarsi del tempo felice nella miseria' (κανένας πόνος δεν είναι μεγαλύτερος από το να θυμάσαι τα ευτυχισμένα χρόνια στην περίοδο της δυστυχίας), όπως είπε ο Δάντης.

Έκανα τις υπόλοιπες ώρες δουλειά. Διάβασμα και γράψιμο. Πολύ διάβασμα, γιατί η πολιτική δεν μου άφισε τα τελευταία χρόνια αρκετά περιθώρια γ' άλλες ασχολίες. Και αισθάνομαι πολύ καθυστερημένος σε πολλούς τομείς της σκέψης, της επιστήμης, αλλά και της λογοτεχνίας"

Φρόντισε για τον ευπρεπισμό του κελιού του. Κράμασε μία Παναγιά από ψηφιδωτό κι ένα χάρτη της Ελλάδος για να θυμάται το στίχο του Σπέρρη: 'Όπου και να ταξιδέψω η Ελλάδα με πληγώνει'. Κατασκεύασε μία ευπρεπή βιβλιοθήκη κι εξομολογήθηκε σ' έναν συγκρατούμενό του ζωγράφο μια καλοκαιρινή ου ανόμηση που έγινε πίνακας: ένα κορίτσι πάνω στα βράχια του Σαρωνικού, - η Μαρίνα των Βράχων του Ο. Ελύτη τραγουδισμένη στους εξαισίους στίχους:

"Έχεις μία γεύση τρικυμίας στα χείλη
ένα φόρεμα κόκκινο σαν το αίμα
Βαθιά μες το χρυσάφι του καλοκαιριού!"

Ήταν ένας "ελεύθερος πολιορκυμένος" - πείμνε κι άλλες περιποιήσεις από τη Χούντα - βρισκόταν στα δόντια της μολόπετρας - και όπλισε το εαυτό του από την πρώτη στιγμή με την απόφαση: "Δε θα τους αφήσω να με σκάσουν. Θα τους σκάσω εγώ"

Αυτός ο θεωρητικός Οικονομολόγος, με τις λαμπρές πανεπιστημιακές σπουδές (οικονομικές και πολιτικές επιστήμες) στην Αθήνα, Λωζάνη, Γενεύη και Λονδίνο, με τη δημιουργική θητεία στο Ανώτατο Συμβούλιο Ανασυγκροτήσεως και με πολλές μελέτες και δημοσιεύματα, που είχαν βασικό προσανατολισμό την εκβιομηχάνιση της Ελλάδος (ίδρυση και λειτουργία βιομηχανιών, έρευνα του ορυκτού πλούτου) διαβάζει στο κελλί του πολύ φιλοσοφία, πολιτική θεωρία και αρκετή λογοτεχνία. Έτσι το μήνυμά, του απευθύνει από τις φυλακές του Καρυδιού (Μάρτης 1971) για την 150η επέτειο του 1821 αρχίζει με τη φράση: 'το πένθος αρμόζει στην Ελλάδα, όσο πλησιάζει η 150η επέτειος της εθνεγερσίας' και τελειώνει με τους στίχους του Παλαμά:

"Αυτό το λόγο θα σας πω δεν έχω άλλο κανένα,
μεθύστε με τ' αθάνατο κρασί του 21."

Στο χώρο της νεώτερης αντιστασιακής λογοτεχνίας μας που άξιοι πνευματικοί δημιουργοί καταξίωσαν σε δόκιμα κείμενα τα βιώματα και τους διωγμούς που έζησαν στο εφτάχρονο σκοτάδι των θωρακισμένων επιδρομών - και μνημονεύω τα 'Λιανοτράγουδα της πικρής πατρίδας', το 'Καπνισμένο Τσουκάλι' και τον αφανισμό της 'Μήλος' του Γ. Ρίτσου, τα αιματογραμμένα 'ποίηματα' του ελισσαϊνού του Αλέκου Παναγιώλη, τα διηγήματα, 'Το Συρματόπλεγμα' του Σπύρου Πλάσκας, τη 'Ζάτουνα' του Μίκη Θεοδωράκη, το χρονικό '7 μήνες στην Ασφάλεια και στη Γυάρα' του Νίκου Φαρουδάκη, που προηγήσει και πρόσφατα τη 'φυλακή', 'Το ημερολόγιο των 458 ημερών - οι αγέννητοι και ο Ασπίδα' του Δημήτρη Χονδρακούκη και το βιβλίο 'Λόγος και Πράξη' του Γεωργίου Αλεξάνδρου Μαγκάκη - στο χώρο αυτό παίρνει μίαν εξέχουσα θέση το κεφάλαιο της 'Φυλακής' τα 'Σίδερα' από το βιβλίο 'Προβλήματα τη Φυλακή' του Ζιγδή.

Από τις φυλακές Κορυδαλλού ο Ζιγδής συνεχίζει εντονότερα τη δράση του ενάντια στη δικτατορία, γιατί, όπως αναπτύσσει στο τεκμηριωμένο πρώτο κεφάλαιο του βιβλίου του, έχει διαπιστώσει από πολύ νωρίς και με δημόσιες δηλώσεις του στις 14 Νοεμβρίου 1969, ότι η **τυραννία ταυτίζεται με την προδοσία** - γιατί η δικτατορία, πέρα από την κατάλυση της λαϊκής κυριαρχίας, την τρομοκρατία και τα βασανιστήρια "αποτελούσε κίνδυνο για την ανεξαρτησία και την ακεραιότητα του ελληνικού κράτους, ως και για την υπόσταση του έθνους - του κυπριακού ελληνισμού αρεσώτερο". Μιά δικτατορία μπορούσε να ήταν εφήμερη και περιορισμένης χρονικής διάρκειας, αλλά μία εξωτερική εθνική συμφορά θα αποτελούσε βαρύτατο και σχεδόν αθεράπευτο πλήγμα.

Το απριλιανό πραξικόπημα ήταν στην πεποίθηση και στις διαπιστώσεις του Ζιγδή που διετύπωσε πρώτος έργο διεθνούς συνωμοσίας - ξενοφερμένη τεχνολογική δικτατορία - που κείριους στόχους είχε την κατάλυση της ανεξαρτήτης κυπριακής πολιτείας και τη διχοτόμηση. Κι ακριβώς γιατί η δικτατορία ταυτίζεται με την προδοσία. 1ον, κατέστρεψε τη θωράκιση του Ελληνισμού της Κύπρου **αποσύροντας στις αρχές του 1968 την ελληνική ενισχυμένη Μερarchia** (πάνω από 8000 αξιωματικούς και άνδρες) που η Κυβέρνηση Γ. Παπανδρέου είχε στείλει για την άμυνα του κυπριακού ελληνισμού 1964. 2ον, έθεσε τέρμα στην προσπάθεια να σταματήσει το καθεστώς της ανέλεγκτης χρησιμοποίησης και διάθεσης του ελληνικού χώρου από τους συμμάχους και παραχώρησε νέα προνόμια, όπως οι προκλητικές συμφωνίες, που υπογράφηκαν **το Φλεβάρη 1972 και τον Γενάρη 1973** 'περί διευκολύνσεων για τον ελληνοισμό του Αμερικανικού στόλου στον όρμο της Ελευσίνας, και 3ον, αποδυνάμωσε τις ένοπλες δυνάμεις, όπως βεβαιώθηκε τραγικά από την επιστράτευση του Ιουλίου 1974, που επεχείρησε η ιωαννινική φάση της δικτατορίας, επιτρέποντας έτσι στους Τούρκους εκτός από την εισβολή στην Κύπρο, (Ιούλης 1974) να διεκδικούν στη συνέχεια τον εναντίον χώρο και την υφαλοκρηπίδα του Ελληνικού Αιγαίου χωρίς συμμαχική αντίδραση - αφού από πια πριν από το 1972 ούτε το ΝΑΤΟ, ούτε η Κυβέρνηση των ΗΠΑ θεώρησαν καθήκον τους απέναντι στη σύμμαχο Ελλάδα να αποδοκιμάσουν ή και να αποθαρρύνουν τις ιαμές εκδηλώσεις του τουρκικού επεκτατισμού.

Στον επίλογο του δεύτερου κεφαλαίου του βιβλίου του ο Ζιγδής συνοψίζοντας τις απόψεις του γράφει σχετικά:

.....
"Πρέπει να σημειωθεί, πως ούτε το ΝΑΤΟ ούτε η κυβέρνηση των ΗΠΑ θεώρησαν καθήκον τους απέναντι στη σύμμαχο Ελλάδα να αποδοκιμάσουν ή και να αποθαρρύνουν την ιαμή αυτή εκδήλωση του τουρκικού επεκτατισμού.

Και γι' αυτό το ό,τι επακολούθησε, έπρεπε να αναμένεται. Έτσι, τον Ιούλιο του 1974 έγινε η εισβολή στην Κύπρο, από τα μέσα του 1975 της υφαλοκρηπίδας του ελληνικού Αιγαίου, χωρίς και πάλι συμμαχική αντίδραση.

Αλλά στο σημείο αυτό πρέπει, επίσης, να υπογραμμισθεί πως, ενώ οι ελληνικές ένοπλες δυνάμεις έφθασαν στο κατώτατο που αποκάλυψε ο

Ιούλιος 1974, η αμερικανική Κυβέρνηση, το Πεντάγωνο, ο Αρχιστράτηγος Ευρώπης και ο Γενικός Γραμματέας του ΝΑΤΟ - για να μην αναφερθούμε σε αναρίθμητους στρατηγούς και ναυάρχους - δεν έχασαν ευκαιρία α' όλη την εφταετία που να μην εξάρουν το 'υψηλόν επίπεδον εκπαίδευσέως και τον έξοχον βαθμόν ετοιμότητος' των ελληνικών ενόπλιων δυνάμεων! Και να μη διακηρύζουν 'την ικανοποίησίν των δια τον υποδειγματικόν τρόπον, με τον οποίον η χώρα δεν έπαιε να εκπληρώνη τας υποχρεώσεις της προς την συμμαχίαν...'

Η δικτατορία είχε επιτύχει πράγματι να μεταβάλει τη χώρα σε ξέγραφο αμτέλι για την ελεύθερη χρήση και διάθεση των συμμαχικών δυνάμεων - όπως ακριβώς επιθυμούσαν οι προγραμματιστές του Πενταγώνου, που έβλεπαν σαν ένα ακίνητο (real estate) που τους ανήκε. Γι' αυτό και τα τόσα πιστοποιητικά της ευαρεσκείας τους!...

Έτσι, όμως, με τη χούντα στην εξουσία, η Ελλάδα - μέσα στα πλαίσια της συμμαχίας στην οποία αν προσχωρήσει για να διαφυλάξει τον ελεύθερο τρόπο ζωής και να διασφαλίσει την εδαφική της ακεραιότητα - μεταβλήθηκε α' ένα απέραντο στρατόπεδο συγκέντρωσεως για το λαό της και έθεσε σε κίνδυνο την ίδια της την υπόσταση.

Τόσο μεγάλη είναι η προδοσία του καθεστώτος των εθνοσωτήρων της 21 Απριλίου. Τους όμοιούς τους προφανώς είχαν υπόψη ο άγγλος φιλόσοφος Σαμουήλ Τζόνσον, όταν διατύπωνε τον περίφημο αφορισμό του: 'Ο πατριωτισμός είναι το τελευταίο καταφύγιο του κάθε απατεώνα'.

Από το Νοέμβριο του 1969 ο Ζιγδής επισημαίνοντας ότι η δικτατορία θα οδηγούσε σύντομα τον τόπο να αντιμετωπίσει κινδύνους εδαφικού ακρωτηριασμού της χώρας 'συμφορές ίσως μεγαλύτερες κι' από τη μικρασιατική καταστροφή' έζητούσε κάποιο οργανωτικό σχήμα, που θα ήταν η έκφραση της εθνικής ενότητας για τη χάραξη ενιαίας στρατηγικής και τακτικής για την ανατροπή της δικτατορίας πριν επέλθουν οι καταστροφικές της συνέπειες.

Μετά την αποτυχία του οργανωτικού σχήματος της εθνικής ενότητας ο Ιω. Ζιγδής εξήτησε την ενότητα των δυνάμεων του δημοκρατικού χώρου που θα εμπόδιζε τον 'αντι-ιστορικό συμβιβασμό' του Ιουλίου του 1974, θα ελευθέρωνε τη χώρα από το δικτατορικό καρκίνωμα, και που ανοίγοντας τους ορίζοντες για την άσκηση μιάς πολυδιάστατης εξωτερικής πολιτικής θα έδινε καθαρά στην κυπριακή τραγωδία.

Και στο νέο βιβλίο του - όπως και στο προηγούμενο 'Για τη Δημοκρατία και την Κύπρο' - ο Ιω. Ζιγδής επαναφέρει τη διαπίστωση ότι τη νύχτα της 23-24 Ιουλίου 1974 ο λαός μεταβλήθηκε σε παθητικό παράγοντα, δεν εξουδετερώθηκαν όλοι οι μηχανισμοί της δικτατορίας και με την πρόωγη διεξαγωγή εκλογών η δεξιά εξασφάλισε την μονοπωλική νομή της εξουσίας. Έτσι ισχύει εκείνο, που έγραψε για το προηγούμενο βιβλίο του Ιω. Ζιγδής ο Καθηγητής Γ. Κουμάντος - 'η νίκη της 24ης Ιουλίου ήταν μιά νίκη με ερωτηματικά...'

Το βιβλίο "Προτίμηση τη Φυλακή" δεν είναι ένα στενό προσωπικό χρονικό. Καλύπτει κρίσιμα περάσματα, σκληρές δοκιμασίες, κι' αποφασιστικές στροφές της νεώτερης ιστορίας μας. Και προσφέρει την δικαίωση στο συγγραφέα του ότι ώρισε να κρατάει - στήθος κι' ασυμβίβαστος - Θερμοπύλες του Χρέους.